

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΤΡΙΤΗ 22 ΙΟΥΝΙΟΥ 2021
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Οργανισμός (1914)
- β. Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας (1919)
- γ. Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις ιστορικές πληροφορίες που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α. Με τη Γαλλική Επανάσταση και τους Ναπολεόντειους πολέμους, ευνοήθηκε ιδιαίτερα η ελληνική ναυτιλία.
- β. Ο Δ. Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει έναν δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», για να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και την πολιτική εξουσία.
- γ. Η ικανοποίηση των αιτημάτων των απομάχων του πολέμου ήταν η μόνη σαφής διεκδίκηση στο πλαίσιο του προγράμματος του γαλλικού κόμματος.
- δ. Ο Ι. Κωλέττης, ως αρχηγός του αγγλικού κόμματος, επέβαλε το 1846/1847 ένα είδος κοινοβουλευτικής δικτατορίας.
- ε. Με το Σύνταγμα του 1927 εγκαθιδρύθηκε το πολίτευμα της βασιλευομένης δημοκρατίας στην Ελλάδα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να παρουσιάσετε τις συνθήκες διαμόρφωσης της νομισματικής πολιτικής των φιλοβασιλικών κυβερνήσεων από τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 έως τη Μικρασιατική καταστροφή.

Μονάδες 12

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ -
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΘΕΜΑ Β2

- α. Ποια ήταν τα αίτια της καθυστέρησης της ανάπτυξης του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα έως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων;
(μονάδες 9)
- β. Πώς διαμορφώθηκε το ελληνικό εργατικό κίνημα, κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου;
(μονάδες 4)
- Μονάδες 13**

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

- α. τους όρους και τον χαρακτήρα της Σύμβασης της Λοζάνης για την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας (30-01-1923).
(μονάδες 13)
- β. τους λόγους, για τους οποίους ο Ε. Βενιζέλος αποδέχθηκε τη συγκεκριμένη Σύμβαση.
(μονάδες 12)
- Μονάδες 25**

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Στις 30 Ιανουαρίου 1923, στη Λωζάννη, η Ελλάδα και η Τουρκία υπέγραψαν τη συνθήκη που προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα στις δύο χώρες. [...] Το κριτήριο για μια τέτοια ανταλλαγή υπήρξε η θρησκεία. Τουρκόφωνοι ελληνορθόδοξοι και ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι βρέθηκαν, παρά τη θέλησή τους, σε χώρες που ήταν ξένες στα ήθη και στη γλώσσα τους. Το σχέδιο σήμαινε ότι 585.000 μουσουλμάνοι θα ανταλλάσσονταν με 1.300.000 χριστιανούς ορθοδόξους.

[...] Ο Βενιζέλος παραδέχτηκε τα ακόλουθα σε μια δήλωση που έκανε σε μια επιτροπή προσφύγων το 1929: «Στην ουσία [η ελληνοτουρκική σύμβαση της Λωζάννης] δεν συνίσταται σε μια συμφωνία για την ανταλλαγή ελληνικών και μουσουλμανικών πληθυσμών και των περιουσιακών τους στοιχείων, αλλά κυρίως σε μια συμφωνία προβλέπουσα την απέλαση του μουσουλμανικού πληθυσμού από την Ελλάδα μετά την εκδίωξη των Ελλήνων από την Τουρκία. Αυτό συνέβη στην πραγματικότητα».

Θάνος Μ. Βερέμης και Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος, *Νεότερη Ελλάδα: Μία Ιστορία από το 1821* (μετάφραση: Διονύσης Χουρχούλης), Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2015, σσ. 196-197.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Όσο για τον Βενιζέλο, είναι φανερό ότι αποδεχόταν την ιδέα της ανταλλαγής πληθυσμών, πρώτα εθελοντικής (το 1914 με την Τουρκία και το 1919 με τη Βουλγαρία) και τελικά υποχρεωτικής (το 1923 με την Τουρκία) μόνο για να αποτρέψει μία έκβαση ακόμη πιο βλαπτική για τα ελληνικά συμφέροντα: τη *μονομερή* απογύμνωση και εκδίωξη ή εξόντωση ελληνικών πληθυσμών.

Ειδικά το φθινόπωρο του 1922, η Ελλάδα ήταν εκείνη που είχε άμεση ανάγκη μιάς συμφωνημένης υποχρεωτικής ανταλλαγής. Όχι η Τουρκία. Κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, οι ελληνικοί πληθυσμοί είχαν ήδη εγκαταλείψει το έδαφός της και η ίδια απέκλειε την επιστροφή τους. Μπορούσε να υπολογίζει ότι θα ακολουθούσαν και οι υπόλοιποι. Αντίθετα, στην Ελλάδα παρέμενε σχεδόν μισό εκατομμύριο Τούρκων. Χωρίς συμφωνία υποχρεωτικής ανταλλαγής, ήταν αδύνατο να εκδιωχθούν ώστε να χρησιμέψουν οι ακίνητες περιουσίες τους για την αποκατάσταση μεγάλου μέρους των Ελλήνων προσφύγων από την Τουρκία (όπως έγινε τελικά).

Γιώργος Θ. Μαυρογορδάτος, *Μετά το 1922: Η παράταση του Διχασμού*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2017, σσ. 132-133.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Στις 13 Οκτωβρίου [1922], [...] ο Βενιζέλος είχε τηλεγραφήσει στον Φρίτζχοφ Νάνσεν, ειδικά εντεταλμένο επίτροπο της Κοινωνίας των Εθνών για την παροχή αρωγής στους πρόσφυγες:

«Ο υπουργός των Εσωτερικών της κυβερνήσεως της Άγκυρας δήλωσε, πριν από 15 μέρες, ότι οι Τούρκοι έχουν αποφασίσει να μην ανεχθούν στο εξής την παρουσία των Ελλήνων στα οθωμανικά εδάφη· θα προτείνει λοιπόν στην προσεχή συνδιάσκεψη την υποχρεωτική προσφυγή στην ανταλλαγή των πληθυσμών, ελληνικού και τουρκικού. Η προσέγγιση του χειμώνα θα καταστήσει την επίλυση του προβλήματος της κατοικίας των προσφύγων δυσχερέστερη ακόμη και από εκείνη του ανεφοδιασμού τους. Λαμβάνω το θάρρος να σας παρακαλέσω επίμονα να προβήτε στη λήψη κάθε αναγκαίου μέτρου προκειμένου να επιτευχθεί η έναρξη της μετακινήσεως των πληθυσμών πριν από την υπογραφή της ειρήνης...».

Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, *Η ελληνική εξωτερική πολιτική, 1900-1945*, Εστία, Αθήνα 2005, σσ. 175-176.

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

α. στο πρόβλημα των τσιφλικιών, που δημιουργήθηκε με την προσάρτηση της Θεσσαλίας στο ελληνικό κράτος (1881).

(μονάδες 10)

β. στη στάση που τήρησαν οι ελληνικές κυβερνήσεις απέναντι στο πρόβλημα αυτό από το 1881 έως και το 1907.

(μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Στην περίοδο 1881-1895 εμφανίσθηκε στο προσκήνιο της ελληνικής κοινωνίας το πρόβλημα μιάς μεγάλης γαιοκτησίας με κέντρο τις νέο-απελευθερωμένες περιοχές της Θεσσαλίας και της Άρτας. Ως τότε το ελληνικό κράτος είχε καταπολεμήσει με συνέπεια κάθε προσπάθεια για τη συγκρότηση μεγάλης γαιοκτησίας. Όμοια είχε καταπολεμήσει τον κολληγικό τρόπο καλλιέργειας του εδάφους και είχε ευνοήσει τη μικρή ιδιοκτησία και την οικογενειακή παραγωγή. [...] Με την κυβέρνηση ωστόσο Τρικούπη ήταν η πρώτη φορά που το κράτος εμφανίσθηκε να ευνοεί τη συγκρότηση μιάς μεγάλης γαιοκτησίας. Η αιτία της μεταβολής αυτής πρέπει να αναζητηθεί σε ένα εξαιρετικό γεγονός: δικαιούχοι των τσιφλικικών δικαιωμάτων στη Θεσσαλία - Άρτα δεν ήταν πια οι επαρχιακοί προύχοντες και κοτζαμπάσηδες, αλλά οι Έλληνες χρηματιστές της διασποράς. [...] Ο Τρικούπης υποχρεώθηκε να καλύψει πλήρως την επιχείρηση των πλούσιων ομογενών για την τσιφλικοποίηση της Θεσσαλίας, τόσο από νομική και δικαστική άποψη, όσο και από άποψη οικονομικής πολιτικής. Το βασικό επιχείρημα που έπεισε τον Τρικούπη να ακολουθήσει αυτή την πολιτική ήταν η ιδιότητα των νέων αγοραστών των κτημάτων.

Κωνσταντίνος Βεργόπουλος, «Ο ανανεωμένος εθνισμός», στο: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977, τόμος ΙΔ', σσ. 69-70.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο Δηλιγιάννης, αντίθετα, αμέσως μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας είχε καταθέσει νομοσχέδια για τη χορήγηση γης στους αγρότες, για τη δημιουργία ταμείων αγροτικής πίστης και για τη ρύθμιση της σχέσης μεταξύ τσιφλικιάδων και αγροτών, τα οποία όμως προσέκρουαν στην αντίσταση των μεγαλογαιοκτημόνων και των Τρικούπικών.

Gunnar Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936* (μετάφραση: Θόδωρος Παρασκευόπουλος), ΜΙΕΤ, Αθήνα 2004, τόμος Α', σ. 604.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η συντηρητική κυβέρνηση Θεοτόκη, ψηφίζοντας το νόμο ΒΧΗ (9 Ιουλίου του 1899) «Περί εξώσεως δυστροπούντων ενοικιαστών», παραχώρησε στους τσιφλικούχους ένα ισχυρό εργαλείο πειθάρχησης των κολίγων. Η συνεχής, όμως, όξυνση των κοινωνικών συγκρούσεων και η ενίσχυση της θέσης των κολίγων και των υποστηρικτών τους ώθησε την επόμενη κυβέρνηση Θεοτόκη να καταθέσει, το 1906, ένα νέο νομοσχέδιο που περιορίζει και πάλι ουσιαδώς τα δικαιώματα των κολίγων. Παρά ταύτα, και αυτή η συμβιβαστική λύση συνάντησε την αντίδραση των γαιοκτημόνων και εγκαταλείφθηκε.

Σωκράτης Δ. Πετμεζάς, «Αγροτική οικονομία: Τα όρια του μοντέλου αγροτικής ανάπτυξης του 19ου αιώνα», στο: Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα: Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας, 1900-1940*, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2009, σ. 214.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο **εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο **εσώφυλλο** **πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε **πάνω-πάνω** την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ